

Ξιν τῆς ὁποίας θὰ ἦσθε πάντοτε ἐν καιρῷ νὰ μὲ εἰπῆτε κατὰ πρόσωπον καὶ ἀνανδρον καὶ ἀνόητον. Σὰς λέγω ὅμως ἀπὸ τοῦδε ὅτι, ὅπως δήποτε καὶ ἂν ἀποδώσι τὰ πράγματα, θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ βεβαιωθῆτε ὅτι οὐδέποτε παρέλειψα τὸ πρὸς ὑμᾶς ἀφειλόμενον σέβας.

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἡμέρας ὁ 'Ραῦμόνδος καὶ ὁ ἰππότης Λανζκουδρᾶς ἀνεχώρησαν ἐκ Παρισίων καὶ διευθύνθησαν διὰ τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης εἰς Νορμανδίαν.

(ἀκολουθεῖ)

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ο ΓΑΖΗΣ.

Η ΠΤΩΣΙΣ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἶνε μὲν λυπηρὸν γεγονός τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, συνετέλεσεν ὅμως ὅπως διαδώσῃ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν, φεύγοντα τὴν αἰμοχαρῆ μάχαιραν τῶν Τούρκων, εἰς τὴν κοιμημένην τὸν βαρὺν τῆς ἀπαιδευσίας ὕπνον Εὐρώπῃν. Οἱ λόγοι μὴ δυνάμενοι τοῦ λοιποῦ νὰ διαβιώσωσιν ἐν χώρᾳ, ἔνθα ὁ νοῦς ὑπέκλυπεν ὑπὸ τῆ ὕλη, παραιτήσαντες τοὺς εὐανθεῖς τοῦ Βυζαντίου λειμῶνας, ἐφυγαδεύθησαν πρὸς τὰς φιλοξένους τῆς ἐσπερίας χέρσους, καὶ ἐκεῖ, σπείραντες τὸν σπόρον τῆς Ἑλληνικῆς μαθήσεως καὶ σοφίας, ἠτύχησάν νὰ φωτίσωσι τὸν κόσμον, καταλιπόντες ἡμῖν τὸ καύχημα, ὅτι οἱ πρόγονοὶ ἡμῶν καὶ ἐν ταῖς δυστυχίαις αὐτῶν, προσήνεγκον σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὑπηρεσίας, ἀνθ' ὧν οἱ παρ' ἐκείνων φωτισθέντες μᾶς ποτίζουσιν ἐνίοτε σήμερον τὸ πικρὸν τῆς ἀχαριστίας ποτήριον...

Θεόδωρος Γαζῆς, ὁ ἐκ Θεσσαλονίκης, ὑπῆρξεν ἀναμφιλέκτως εἰς τῶν μᾶλλον εὐπαιδευτῶν καὶ τῶν ἐπιτυχέστερον συντελεσάντων πρὸς διάδοσιν τῶν φώτων ἐν Ἑσπερίᾳ φυγάδων Ἑλλήνων. Ἀναγκασθεὶς καὶ αὐτὸς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως νὰ μεταβῇ εἰς Ἰταλίαν, ἠννόησεν ὅτι ἡ σπουδὴ τῆς Λατινικῆς ὑπῆρχεν ἀπαραίτητος διὰ νὰ γνωρίσῃ τοῖς, ἐκεῖσε τὴν τιμὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ μαθητεύσας παρὰ τῷ Βίκτορι Φελτρηνσίῳ τοσοῦτον ἐξησχάθη περὶ τὴν γλῶτταν ἐκείνην, ὥστε ἡ Λατινικὴ ἀπέβη αὐτῷ ἐξίσου οἰκεία ὡς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ, καὶ εἴτε ἐκ τοῦ Λατινικοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικόν, εἴτε ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Λατινικόν μετέφραζεν, ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων.

Διδάξας ἐπιτυχῶς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Σιένῃ τῆς Ἰταλίας, παραστάς δὲ, κατὰ τὸν Ὀδίων, καὶ εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον, ἀπεκατέστη ὀψιαιτερον εἰς Φερβράν, ἔνθα διωρίσθη καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὸ ἀριστιστατον Γυμνάσιον αὐτῆς. Τοσοῦτον δὲ ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἦτο γόνιμος καὶ τοσοῦτον περιδοξὸς κατέστη, ὥστε δυνάμεθα περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν ὅ,τι ὁ Ἰσοκράτης περὶ τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος διδασκάλου, τοῦ Πυθαγόρου, ἔλεγε: «Τοσοῦτον τοὺς ἄλλους εὐδοξία ὑπερέβαλεν, ὥστε καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμοῦν μαθητὰς αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἥδιον ὄραν τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν ἐκεῖνῳ συγγιγνομένους ἢ τῶν οἰκείων ἐπιμελουμένους». Πανταχόθεν τῆς Ἰταλίας ἔτρεχον ὅπως ἀκούσωσι τοῦ σοφοῦ διδασκάλου, καὶ ἐκ Γαλλίας δὲ ὁ περικελῆς 'Ροδόλφος Ἀγρίκολες προσῆλθεν ὅπως καταταχθῇ ἐν τοῖς μαθηταῖς του, προωρισμένος ὀψιαιτερον νὰ εἰσαγάγῃ πρῶτος] ἐν Γερμανίᾳ τὴν Ἑλληνικὴν μάθησιν.

Ὁ τότε πάπας τῆς 'Ρώμης Νικόλαος Ε΄ ἀκούων τὴν φήμην τοῦ ἀνδρὸς, προσεκάλεσε μετ' ἄλλων καὶ τὸν Θεόδωρον Γαζῆν εἰς 'Ρώμην, ἔνθα διέτριβε τότε ὁ πρῶην Νικαίας, εἴτα δὲ καρδινάλιος γενόμενος σοφώτατος Βησσαρίων. Παρὰ τῆ λίαν τότε ἰσχύοντι καὶ μεγάλως τοὺς Ἕλληνας φυγάδας προστατεύσαντι Βησσαρίωνι τούτῳ, ὁ Γαζῆς ἠξιώθη πάσης τιμῆς καὶ περιθάλψεως, καὶ μετέφρασε διαφόρους Ἕλληνας συγγραφεῖς λατινιστί, ἐν οἷς τὸ περὶ φυτῶν τοῦ Θεοφράστου περιῆλθεν ὅμως εἰς ἔριδας ἕνεκα μεταφράσεώς τινος τοῦ περὶ τῶν Ἀριστοτελικῶν προβλημάτων πρὸς τὸν ἐπίσης εὐπαιδευτὸν Γεώργιον τὸν Τραπεζούντιον, ὅστις εἶχε προλαθῶν μεταφράσει αὐτὰ, καὶ ἔκτοτε διέκειτο εἰς ἀένανον πάλην πρὸς αὐτόν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πάπα Νικολάου Ε΄ ὁ Γαζῆς μετέβη μετὰ τοῦ Βησσαρίωνος παρ' Ἀλφόνσῳ τῷ βασιλεῖ τῆς Νεαπόλεως θανόντος δὲ καὶ αὐτοῦ μετὰ δύο ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς 'Ρώμην, ἔνθα, ἕνεκα τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς αὐτοῦ, ὁ πάπας Σίξτος Δ΄. τῷ προσέφερεν ἐφημερίαν τινα εἰς Καλαυρίαν, ἀποφέρουσαν ἰκανὸν εἰσόδημα· ἀλλ' ὁ Γαζῆς προὔτιμησε νὰ μείνῃ ἐν 'Ρώμῃ μᾶλλον ἢ νὰ υπάγῃ εἰς τὴν ἐφημερίαν του. Ἠναγκάσθη ὅμως μετ' οὐ πολὺ ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἐκ 'Ρώμης ἕνεκα τοῦ ἐπομένου γεγονότος, τὸ ὁποῖον ὁ Ὀδῖος καὶ οἱ περὶ αὐτόν, αἰδοῦμενοι τὴν μνήμην τοῦ πάπα Σίξτου, προσπαθοῦσιν ὅμως νὰ διαφθεύσωσιν. Εἶχεν ὁ Γαζῆς μεταφράσει τὴν περὶ ζῶων Ἱστορίαν τοῦ

Ἀριστοτέλους Λατινιστί, μετὰ τοςαύτης γλαφυρότητος, ὅση ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον. Χρυσοδέσας λοιπὸν ἐν τεύχος αὐτοῦ, τὸ προσέφερε δῶρον μετ' ἀφισρωτικῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ῥηθέντα πάπαν, ἐλπίζων ὅτι καὶ ἐκεῖνος πλουσίως ἤθελε τὸν φιλοδωρήσει. Ἄλλ' ὁ πάπας ἠρέσθη νὰ ἐρωτήσῃ μόνον πόσον ἐδαπάνησεν ὅπως χρυσοδέσῃ αὐτὸ, καὶ τοῦ Γαζῆ ἀποκριθέντος, τετρακόσια, ὁ πάπας διέταξε παραχρήμα νὰ τῷ πληρωθῶσι, κατ' ἄλλους δ' ἔλαβε μόνον πενήτην χρυσοῦς, οὗς ἐβρίψεν εἰς τὸν Τίβεριν. Ἡ ἀχάριστος αὕτη γλισχρότης ἐξηρέθισε τὸν Γαζῆν, ὅστις εἶπε τότε « Ἄς φύγωμεν ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἄριστος σίτος εἶνε ῥυπαρὸς εἰς τὰς βίνας τῶν παχέων ὄνων ». Καὶ κατέλιπεν οὕτω τὴν Ῥώμην εἰς τοςαύτην ὅμως ἔνδειαν, ὥστε ἤθελεν ἀποθάνει πραγματικῶς τῆς πείνης, εἰ μὴ τὸν συνέδραμεν ὁ ἡγεμὼν τῆς Φεζβάρρας Ἡρακλῆς Ἐστῆς.

Διατρίψας τοιοῦτοτρόπως εἰς Φεζβάραν ἱκανὸν χρόνον μετέβη εἰς τὴν ἐφημερίαν αὐτοῦ ἐν Βρουτίοις, καὶ ἐκεῖ ἀπεβίωσεν εἰς ἡλικίαν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, τῷ 1478, κατὰ Σίμλερον, ἢ 1484 κατ' ἄλλους. Τοςαύτην δὲ ὑπόληψιν οἱ εὐπαιδευτοὶ Ἴταλοὶ εἶχον περὶ αὐτοῦ, ὥστε μετὰ τὸν θάνατόν του, διερχόμενοι τοῦ οἴκου του, ἀπεκάλυπτον τὴν κεφαλὴν πρὸς σημεῖον σεβασμοῦ εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἑλληνοῦ διδασκάλου.

Ἀν νομίζομεν δὲ πάρεργον νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι τοςαύτην ὁ Γαζῆς πρὸς τὸν Χαιρωνέα φιλόσοφον ἔτρεφεν ὑπόληψιν, ὥστε ἔλεγεν ὅτι καὶ ἂν ὅλοι οἱ λοιποὶ Ἕλληνες συγγραφεῖς ἐπρόκειτο νὰ καῶσιν, αὐτὸς ἤθελε προτιμήσει νὰ σωθῶσι τὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου· τὸν δὲ λόγον τοῦτον ἀμαθεῖς τινες ἀπέδωσαν εἰς τὸν Ναπολέοντα Α'.

Τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γαζῆ συλλογὴν ἐποίησατο Λέων ὁ Ἀλλάτιος, καὶ ὁ Φαβρίκιος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ· εἰς δὲ ταῦτα,

Γραμματικὴ Ἑλληνικὴ, ἧς σώζονται βιβλία τέσσαρα, εἰς φύλλον, μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου περὶ μνηῶν τοῦ ἰδίου, καὶ Ἀπολλωνίου περὶ συντάξεως βιβλία δ'· καὶ τοῦ περὶ ἀριθμῶν τοῦ Ἡρωδιανοῦ.

Ἐν βιβλίῳ περὶ Ἀττικῶν μνηῶν.

Περὶ Ἀρχαιολογίας Τούρκων ἐπιστολὴ πρὸς Φραγκίσκον τὸν Φιλάδελφον. Μετέφρασε δὲ ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ εἰς τὸ Λατινικόν,

Τὰ προβλήματα τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὸ περὶ Ζῶων τοῦ αὐτοῦ,

Τὴν περὶ φυτῶν ἱστορίαν τοῦ Θεοφράστου.

Τὰ τακτικὰ τοῦ Αἰλιανοῦ,

Διονυσίου Ἀλικαρνασσέως Μέθοδον Γενεθλιακῶν καὶ Ἐπιθαλαμίων,

Πέντε Ὀμιλίαις τοῦ Χρυσοστόμου περὶ ἀκαταλήπτου. Ἐκ δὲ τοῦ Λατινικοῦ μετέφρασεν εἰς τὸ Ἑλληνικόν τὸ περὶ Γήρως τοῦ Κικέρωνος, τὸ περὶ ἐνυπνίου τοῦ Σκιπίωνος, καὶ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνον ἐπιστολὴν τοῦ πάπα Νικολάου Ε', μετέφρασε δὲ καὶ τὰ περὶ Λουτρῶν τῆς Ἰταλίας δύο βιβλία τοῦ Σαυναρόλα. Τὸν δὲ βίον τοῦ Θεοδώρου Γαζῆ ἐδημοσίευσεν Λατινιστί κατὰ πλάτος ὁ Χριστιανὸς Βέρνερους de doctis hominibus Graecis Litterarum Graecarum in Italia restauratoribus, μετέφρασε δ' εἰς τὴν ἡμετέραν Νικόλαος Θητεὺς ὁ ἐκ Κύπρου ἐν τῷ Β'. τόμῳ τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος μετὰ παραφράσεως ἐξ ἰδιοχείρου Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, Φλωρεντία 1812 παρὰ Νικολάφ Κάρλη.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΙΤΑΛΙΑΣ

Αἱ προδόσεις τῆς θείας Ἀραστασίας καὶ τῆς ἀρεψιᾶς Βέρθας.

IV.

ΑΙ ΠΡΟΡΡΗΣΕΙΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 36.)

ΕΑΡΙΝΗΝ τινὰ προΐαν τοῦ ἔτους 1852, ἔτους πολιτικῶν τολμημάτων, τρεῖς ἀνθρωποὶ ἐλάμβανον λιτὸν ἀπὸ καφὲν καὶ ὀπώρας ἄριστον ἐπὶ δώματος μικρᾶς οἰκίας, παρὰ τὴν λίμνην τῆς Βιεντίνης. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων συνδαιτυμόνων εἰς μόνον ἐξηκολούθει τρώγων καθ' ἣν στιγμὴν εἰσερχόμεθα ἐντὸς αὐτῆς. Ἦτον οὗτος ἀνὴρ εὐτραφῆς τὸ σῶμα καὶ λευκὸς τὴν ὄψιν· εἶχε δὲ ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα, διότι καίτοι ἐκάθητο ἐφαίνετο ὄρθιος. Εἰ καὶ πενήτηνοταῆτος, οὔτε ἡ κεφαλὴ οὔτε τὸ μέτωπον ἐπρόδιδον τὴν οὐχὶ πλέον νεάζουσαν ἡλικίαν· οὐδεμία ἀργυρᾶ θορῆ παρεισέφρει ἐντὸς τῶν καστανοχρόων αὐτοῦ βοστρύχων, οἵτινες, στεφανοειδῶς περικυκλοῦντες τὴν κεφαλὴν του, ἄφηνον ἐν τῷ μέσῳ μικρὸν κατάλευκον κενόν· οὐδεμία βυτίς διέκοπτε τὸ δμαλὸν καὶ μαρμαρῶδες τοῦ μετώπου του. Οἱ μεγάλοι καὶ σχεδὸν κυκνοῖ αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ ροδόχρουν τοῦ προσώπου ἀπεικόνιζον τὴν ἐνδόμυχον ἐκείνην γαλήνην καὶ εὐχαρίστησιν, ἣν ἀποπνέει συνείδησις καθαρὰ, ἄνετος